

1911-1921

EN BEGYNNANDE KARRIÄR

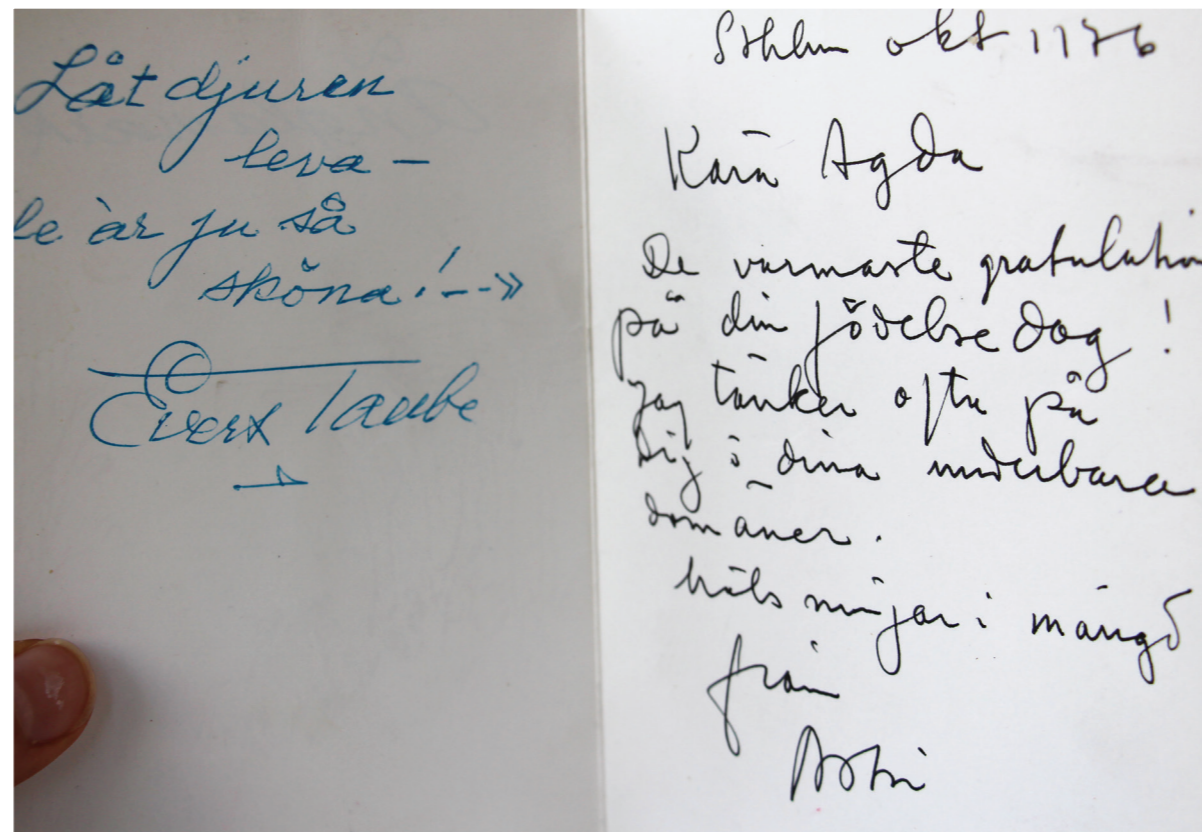
Agda förvaltade det stöd hon fick från överstefamiljen väl. Genom ett stipendium lagom till sin tjugooårsdag i december 1911 (telefondirektör H.T. Cedergrens stipendium) gavs hon därför möjlighet att fortsätta den högre kursen vid Tekniska skolan. Hon fick sextiofem kr i månaden till sitt uppehälle och från den 30 september 1913 höjdes beloppet till åttiofem kr. Utan denna uppbackning hade det varit omöjligt för denna enkla arbetarflicka från Klara att nå dit hon nu var på väg. De flesta av de jämnåriga textilkonstnärer som hon senare skulle möta i Handarbets vänner och i andra sammanhang kom från betydligt mer välsituerade familjer.

HÖGRE KONSTINDUSTRIELL SKOLA

Under perioden januari 1912 till maj 1914 studerade Agda vid Tekniska skolans i Stockholm huvudavdelning, Högre konstindustriell skola, "HKS" (nuvarande Konstfack). Där var hon bland andra kurskamrat med Gustaf Alde (1893-1979), som några decennier senare som arkitekt skulle komma att samarbeta med henne om textilier till fartygsinredningar, bl.a. M/S Stella Polaris. Även Astri Bergman (1898-1980), senare gift med Evert Taube, var kursare med Agda, en kontakt de behöll genom livet¹. Bland studiekamraterna fanns också väninnan Ulla Bergius som senare gifte sig med Agdas bror Per.

Agda gick den vävinriktade linjen.

Om hon valde denna linje själv eller blev anvisad denna studiegång har hon inte berättat något om. Men klokt som yrkesval var det nog – och lite i tiden. Det rörde sig en hel del i frågan om hemslöjdens utveckling vid sekelskiftet och efterfrågan på textilier, inte bara till förmögna hem, utan även till kyrkor och offentliga beställare, var i tilltagande.

1. I arkivet finns ett grattiskort från makarna Taube på Agdas 85-årsdag.

VÄNSTER
Denna soppterrin från studieåren i HKS är det tidigaste verk vi har av Agdas hand. Färgglädjen går inte att ta miste på.

HANDARBETETS VÄNNER

År 1914, det år hon fyller tjugotre, är Agda färdig med sin utbildning. Hon berättar att ledarinnan av Handarbets vänner, Carin Wästberg, då kom och valde ut Agda bland alla elever. Hon handplockades som ”slav” åt Maja Sjöström² (1868-1961), en av föreningens då mer namnkunniga artister. ”Slav” kallades de unga nyutbildade flickor som fick hjälpa de etablerade konstnärerna. Det var nog en glad ung slav som gick till sitt första jobb.

Föreningen Handarbetets vänner (HV) hade stiftats 1874 på initiativ av Sophie Adlersparre. Målsättningen var att bevara och förnya den svenska textilkonsten. Den s.k. ”byrån” arbetade på uppdrag, men också för direkt försäljning i föreningens butik. Produktionen omfattade allt från solitära verk till metervaror, hela inredningar och kyrkliga textilier. När Agda sommaren 1914 kom till HV hade dammet förmodligen lagt sig efter 1904 års maktkamp mellan de gamla kvinnokämparna, av vilka flera varit med om att stifta föreningen trettio år tidigare, och de societetsdamer som med kronprinsessans bistånd vunnit makten i föreningen. Den begåvade Agnes Branting var utslängd och Carin Wästberg var chef³.

På HV levde fortfarande den gamla ståndsindelningen kvar. Agda berättar:

”Först var det chefen, så styrelsen, så artisterna, så fröknarna som sålde åt oss, flickor ur de bästa familjerna. Att vara försäljerska hos HV ansågs heller inte deklasserande, annars fick ju inte döttrarna arbeta på den tiden. Nå, sedan kom lagerföreståndaren och sist dalkullorna - duktiga, präktiga kvinnor, som dög till det mesta och bland annat användes till budskickning. I sina vackra folkdräkter blev de ett pittoreskt inslag i huvudstaden. Var på rangskalan jag placerades? Jo, det ska jag tala om! Jag var en fattig flicka, slitet klädd, fast jag knåpade ju ihop en och annan snygg trasa åt mej! Men naturligtvis sågs jag över axeln av de flesta, tills Carin Wästberg sa ifrån; ’Agda är artist’, sa hon. Och så var jag på toppen.”

2.

Maja Sjöström liv är nu skildrat av Åsa Rausing-Roos (2012) i boken Textilkonstnären Maja Sjöström, Ett skånskt-romerskt konstnärsliv.

3.

Läs den spännande historien i Liljevalchs katalog 1974 om Handarbets vänner 100 år.

HÖGER

Agda har bevarat ett foto av ett litet broderi komponerat och utfört av henne själv 1918 - det äldsta textila verk vi känner till.

Men om vi ska ta det från början. Karriärvägen inom HV inleddes alltid med ett första lärlingsår, för Agdas del torde detta ha omfattat andra halvåret 1914 och våren 1915. HV verkade genom sin vävskola för att utveckla vävkonsten i Sverige. Agda hade gått den vävtekniska linjen på HKS och kunde säkert därför snabbt göra nytta på sin nya arbetsplats.

Nästa steg var utnämningen till mönsterritare.

Hos Nordiska museet finns Handarbetets vänner arkiv och i styrelsens protokoll från den 9 december 1915 finns den första noteringen om Agdas anställning: ”Beslöts antaga fröken Agda Österberg på ett halft år som mönsterriterska och biträdande artist med skyldighet att tjänstgöra som görohavande å byrån, Birger Jarlsgatan, måndagar och tisdagar.”

En mönsterriterska kunde sedan efter ett till två år erhålla stipendium med skyldighet av vissa arbetsdagar i föreningens ritateljéer. Vid slutet av denna period kunde stipendiaten få rätt till egen utställning i föreningens lokaler. Stipendiat som visat stort anlag och ”därmed svarande arbetshåg” kunde sedan få fast anställning hos HV.

Ett år senare är provotiden över. Maja Sjöström tar tjänstledigt för att ansvara för Stadshusets textila modellverkstad. Det ger plats för Agda.

I styrelsens protokoll den 15 maj 1916 står: ”Beslöts att fröken Agda Österberg skulle anställas från första juli som ordinarie mönsterriterska, med en årslön af 1 200 kr.”

För en fattig ung kvinna i tjugofemårsåldern måste denna fasta anställning och inkomst ha känts fantastisk. Det finns uppgifter om att hon under studietiden på HKS använt en del av sitt stipendium till att bidra till försörjningen av mor och syskon. Nu måste en sådan hjälp ha varit ännu lättare att ge. Under åren 1916 till 1926 återfinns Agda Österberg i Stockholms telefonkatalog som ”mönsterriterska” på adressen Sigtunagatan 17 i Vasastan. Hon har nu råd med en egen hyreslägenhet och telefon! Inte illa för en fattig flicka från Klara.